

MÁSIK TRIANON. NARRATÍVÁK, EMLÉKEZÉS, KONTEXTUSOK

a trianoni békeszerződés aláírásának 100. évfordulója alkalmából rendezett
tudományos konferencia

Poznań, 2020. október 8–9.

A konferenciát online rendszerben rendezzük meg.

ABSZTRAKTOK

DR. HABIL. GRZEBORZ BUBAK

Jagelló Egyetem, Nyelv- és Fordítástudományi Intézet, Krakkó
(*Uniwersytet Jagielloński, Instytut Językoznawstwa i Przekładoznawstwa, Kraków*)

Trianon és következményei a magyar játékfilmben

(Traktat z Trianon i jego późniejsze konsekwencje w węgierskim filmie fabularnym)

A történelem motívuma a kezdetektől jelen van a magyar film történetében. A jelenség okát természetesen abban kell keresnünk, hogy a történelem drámai eseményei halmozottan érintették a magyarok nemzedékeit. A filmesek minden kínálkozó alkalmat megragadtak arra, hogy kiaknázzák a múltbeli témákat. Néha fájdalmas tapasztalatokhoz nyúltak vissza, nehéz emlékekkel végeztek számadást, máskor olyan történeteket mondtak el, melyeket korábban nem lehetett megmutatni a nagyközönségnek. Végül olykor bizonyos fajta konjunktúrát is kihasználtak, például egy adott esemény kerek évfordulóját. A magyar filmben évekkel később ugyan, de megtalálta a maga helyét az 1956-os forradalom és szabadságharc, amelyet Kádár kitörölt a kollektív emlékezetből, valamint a sztálini terror éveit, a kényes zsidókérdést, újabban pedig a Szovjetunióból hazatérő magyar hadifoglyok sorsa. Vajon ugyanez-e a helyzet a magyarok számára olyannyira traumatikus 1920-as trianoni békeszerződéshez kapcsolódó kérdéskör esetén? Sem a nemzedékről nemzedékre átadott tragikus tapasztalat, sem a sérelmek nem tűnnek el. Szövegemben megkíséreltem megválaszolni a kérdést, hogy a magyar filmekben megtalálhatók-e a Trianonnal és következményeivel kapcsolatos elemek.

DR. ARTUR JACH-CHRZAŚCZ

Krakkói Pedagógiai Egyetem
(*Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*)

A Trianon utáni magyar kisebbségek jogi státusza

mint az 1989 után uralkodó egyes magyarországi pártok tevékenységének meghatározó tényezője

(Status prawny potrianońskich węgierskich mniejszości narodowych

jako determinant działalności wybranych partii politycznych sprawujących władzę na Węgrzech po 1989 roku)

Fellépésemben bemutatom, hogyan jelenik meg Trianon motívuma olyan magyarországi pártok retorikájában és politikai programjában, amelyek a rendszerváltás utáni időszakban jelentős befolyással voltak az ország politikájára. Bevezetésképpen a munka első, rövidebb részében felvázolom a kérdéskör keletkezését és későbbi, de még 1989 előtti vonatkozásait, majd elemzem a rendszerváltás utáni legfontosabb politikai pártok hozzáállását a témához. A kor külpolitikájának egyik jelentősebb eleme volt, hogy a Magyarországgal határos államokkal szomszédsági szerződéseket kellett kidolgozni. A legnagyobb diplomáciai nehézségek a nagyszámú magyar kisebbség lakta országokkal folytatott tárgyalások során merültek fel. Az előadás során

végzett elemzés kimutatja, hogy az 1920. június 4-én a Nagy-Trianon palotában megkötött egyezmény következményei az utóbbi harminc évben is jelentős mértékben befolyásolják a soron következő budapesti döntési központok bel- és külpolitikáját.

DR. DOMINIK HÉJJ

Közép-európai Intézet, Lublin
(Instytut Europy Środkowej, Lublin)

100 év igazságtalanság, magány és gyászal kevert nosztalgia – Trianon a 2010–2020 közötti sajtódiskurzusban
(100 lat niesprawiedliwości, samotności i żalu – Trianon w dyskursie prasowym w latach 2010–2020)

A trianoni békeszerződés – vagy ahogy Magyarországon emlegetik: a trianoni „békediktátum” századik évfordulója jó alkalom arra, hogy megmutassuk, hogyan jelenik meg Trianon a magyarországi sajtóvitában. Több mint egy évtizede kutatom ezt a jelenséget – első kutatásaimat még a mesterképzés idején kezdtem meg.

Nyilvános előadásomban szeretném bemutatni a Trianon körüli diskurzus dinamikáját az egymást követő évfordulók alkalmával: Trianon 90 (2010), 95 (2015), 99 (2019) és Trianon 100 (2020). Rámutatok a vitában uralkodó témákra, ahol a magyarság magány- és igazságtalanság-érzetéről van szó, és egyre nagyobb jelentőséget szerez a a letűnt kor iránti nosztalgia is.

A Holokauszt és Trianon. Melyik esemény tragikusabb a magyar történelem szemszögéből? Magyarország miniszterelnökének nem kellene hálásnak lennie azért, hogy Magyarország multikulturális államból monoetnikus országgá vált? Mit gondolnak a magyarok arról, hol van a helyük Európában, és miért tartják úgy, hogy csaknem odavesztek az őket körülvevő szláv tengerben? Hogyan befolyásolja a trianoni nosztalgia a napi politikát?

A sajtódiskurzusban fellelhető számos téma közül itt csak néhányat soroltam fel – és ezekről szeretnék beszámolni előadásomban.

DR. EVA IRMANOVÁ

Cseh Köztársaság Tudományos Akadémiája Történelmi Intézete, Prága
(Historický ústav Akademie věd České republiky, Praha)

Magyarország és a trianoni békeszerződés (100 évvel az aláírása után)
(Maďarsko a trianonská mírová smlouva (100 let od jejího podepsání))

A németekkel kötött fegyverszünet aláírása után több mint két hónappal, 1919. január 18-án megkezdődött a békekonferencia, amelynek feladata nemcsak a nagy háború lezárása, hanem egy hasonló nagyságrendű konfliktus megelőzése is volt. A konferenciára a vesztes Magyarország nem kapott meghívást, tárgyalási lehetőségeit pedig még jobban beszűkítette, hogy nem volt olyan testület, amely kizárólag a magyar határokkal és az országgal kapcsolatos egyéb kérdésekkel foglalkozott volna. A hosszúra nyúló fegyverszünet miatt ráadásul még jobban elhúzódott az erővel, katonai úton kikényszerített helyzet.

A békekonferencián Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia bemutatta követeléseit a magyaroknak. Magyarország határainak kérdése először január 31-én, a Bánátért folytatott román-jugoszláv vitában jelent meg. Csehszlovákia külügyminisztere, Edvard Beneš február 5-én mutatta be a Legfelsőbb Tanácsnak a csehszlovák igényeket, amelyek aztán egyre nőttek az egymás után sorban benyújtott memorandumokban. Csehszlovákia javasolt határain belül néhány magyar nemzetiségű enklávét megléte is engedélyezett volt. A határ illetően meghúzásáról elsősorban gazdaságpolitikai és stratégiai érvek döntöttek. Miután a Magyarországgal szembeni területi követeléseket bemutatták a Legfelsőbb Tanácsnak, az egyes bizottságokban kerültek tárgyalásra, amelyek módosították a wilsoni elveket. A Legfelsőbb Tanács végül 1919. június 13-án állapította meg Magyarország, Csehország és Románia közös határait.

1920 januárjában Párizsba érkezett a magyar küldöttség, hogy meghallgassa a békeszerződés feltételeit; a magyar érdekeket védő beszédet Apponyi Albert mondta el. Fellépésének alapvető eszméje az volt, hogy Magyarország területi integritását teljes mértékben meg kell őrizni, ami eleve kudarcra ítélte a tárgyalások

kimenetelét. Ez az álláspont a későbbi revizionista politika előképe volt, amely a két háború között minden magyar kormány számára elsődleges kérdéssé vált.

DR. HABIL. MICHAŁ JARNECKI, EGYETEMI TANÁR

Poznańi Adam Mickiewicz Egyetem, Kaliszi Pedagógiai és Művészeti Kar
(*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu*)

Trianon és Kárpátalja
(*Trianon a Ruś Zakarpacka*)

Az Osztrák-Magyar Monarchia tényleges szétesése szinte spontán módon, lavinaszerűen következett be 1918 őszén. Ebben több tényező játszott közre: a háború elvesztése mellett a többetnikumú állam nemzetiségi kérdése is fontos szerephez jutott. A dualista monarchia sírját formálisan a 2020. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés "ásta meg". A békeszerződést Magyarország a megbukott impérium két örökösének egyikeként kötötte meg az Antant tagjaival: az Egyesült Államokkal (amely soha nem ratifikálta a szerződést), Nagy-Britanniával, Franciaországgal, Olaszországgal, Japánnal, Romániával, a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal (a későbbi Jugoszláviával), Csehszlovákiával és Lengyelországgal (amely szintén soha nem ratifikálta az egyezményt). A mi érdeklődésünk tárgya azonban nem a Habsburg Birodalom szétesésének előtörténete vagy a magyarokkal folytatott tárgyalás menete lesz, hanem Kárpátalja helye az események bonyolult rendjében, hiszen a terület a körülmények összjátéka folytán Csehországhoz került.

Arról, hogy ezt a kis térséget a prágai székhelyű köztársasághoz csatolták, az alábbi tényezők döntöttek – a dualista Monarchia bukása annyira természetes ok, hogy nem szerepel a felsorolásban:

- a csehek és szlovákok függetlenségi akciójának vezetője – Tomáš G. Masaryk – és az amerikai kárpátruszini emigráció képviselői közötti tárgyalások, a sajátos scrantoni népszavazás;
- a helyi nem magyar elit többségi akarata, amely Kárpátalja helyét kezdetben akár egy újjászületett, demokratizált Oroszországban, vagy – a bolsevikok győzelmei láttán – inkább az ukrán államiságban látta; ám egy részük akár a demokratizált Magyarország részét képező autonómikus területként is el tudta képzelni;
- a csehszlovák diplomácia tevékenysége a párizsi békekonferencián, amely többek között azt a tény is kihasználta, hogy a legionáriusok részt vettek a vörös oroszokkal folytatott harcban;
- a magyarországi bolsevik epizód, vagyis a Tanácsköztársaság, amely kiváltotta az antant hatalmak aggodalmát, valamint a magyar történelem e fejezetének katonai veresége.

Csehszlovákia számára Kárpátalja stratégiai jelentőségű volt, és államérdeke részévé vált. A térség területi összeköttetést biztosított a szövetséges Romániával az akkor épp megalakuló, később Kisantantnak nevezett magyarellenes blokk keretein belül. A két Csehszlovákiával szemben ellenséges államot – Magyarországot és Lengyelországot – is elválasztotta egymástól.

Amikor a Köztársaság átvette az uralmat a cseh államisághoz korábban politikailag soha nem kapcsolódó terület felett, legalább verbális árat illet fizetnie érte. Ez az ár Kárpátalja autonómiájának ígérete volt, amelyet a csehek számára szerencsés módon nem kötődött határidőhöz, és részleteit sem határozták meg. A trianoni békeszerződés és a Csehszlovák Köztársaság alkotmánya csupán említést tett róla. A Magyar Tanácsköztársaság elleni harcok során a kárpátaljai katonai parancsnok, Edmond Hennoque francia tábornok az általa kihirdetett Általános szabályzatban szintén ígéretet tett arra, hogy a terület különleges közigazgatási státuszt élvez majd, és egy direktóriumnak nevezett kormányzó testületet hoz létre. A jövőben pedig a szojm lett volna a terület irányítója. Prága a végtelenségig halogatta ezt a pillanatot, és sokáig folytak az autonómia körüli meddő viták. A valóságban Prága a centralizmust erőltette a fejletlen térségben. Kárpátalja úgy mond különleges státuszának egyetlen komoly jele a kormányzó tisztsége volt. Elsőként a kárpátruszini emigráció tengerentúlról érkező vezetője, Gregory Zhatkovych (Hrihorij Zsatkovics, "Zsatkovics Gergely") kapta meg, aki a rövidéletű (1920 áprilisáig működő) és a helyi kormány egyfajta pótlékként szolgáló "direktórium" élén állt. Prágának azonban nem voltak hosszútávú tervei Kárpátaljával kapcsolatban.

DR. HABIL. KAROLINA KACZMAREK, EGYETEMI TANÁR

Poznańi Adam Mickiewicz Egyetem, Modern Filológiai Kar
(*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Neofilologii*)

A magyar nemzeti kisebbség kulturális és nyelvi jogai az erdélyi okiratokban és jogszabályokban

(Prawo węgierskiej mniejszości narodowej do języka i kultury w siedmiogrodzkich dokumentach i aktach prawnych)

1918. december 1-jén Gyulafehérváron ültek össze az erdélyi, bánáti és partiumi román nagygyűlés képviselői, és kihirdették, hogy a fenti területek csatlakoznak a Román Királysághoz. A történelmi Magyarország keleti részeinek sorsáról 1228 küldött döntött. Egy részük a vita nélküli, teljes hozzácsatolás mellett állt ki, mások demokratikusabb normák betartására is hajlandóak voltak. Az ő követeléseiknek tett eleget a gyulafehérvári határozat, amely széles körű jogokat ígért a régi Magyarország területén élő összes nemzetiségnek. Ezek a jogok azonban soha nem érvényesülhettek a maguk teljességében. A következő években a magyar kisebbséget sok üldöztetés érte, az állami politika pedig a szóban forgó területek lehető legteljesebb romanizációjára törekedett. A magyarok azonban a soron következő évtizedekben sok erőfeszítést tettek azért, hogy kultúrájuk és nyelvük megmaradjon, Erdélyben pedig még ma is élénken élnek az autonómiatörekvések. Jó példája ennek a nemzeti régiókra vonatkozó európai polgári kezdeményezés, amelyet a Székely Nemzeti Tanács terjesztett az Európai Bizottság elé. A kezdeményezést 2019 májusában jegyezték be, és azóta gyűlnek a támogatásához szükséges aláírások. A koronavírus-járvány miatt az aláírásgyűjtés idejét meghosszabbították, a végleges határidő a legutóbbi egyeztetések értelmében 2020. november 7.

DR. HABIL. TADEUSZ KOPYS

Jagelló Egyetem, Európai Tanulmányok Intézete
(*Uniwersytet Jagielloński, Instytut Europeistyki*)

A trianoni békeszerződés megítélése a magyarországi értelmiségi és politikai körökben az eltelt száz év látószögéből

(Ocena traktatu trianonskiego przez intelektualne i polityczne środowiska Węgier z perspektywy stulecia podpisania traktatu)

Illyés Gyula, a XX. századi magyar irodalom egyik legfontosabb személyisége, a "népi írók" vezetője a határon túli magyarok ügyében is felelteme szavát. Nem elsősorban az 1920-ban elszakadt területeket követelte vissza, inkább a nemzeti kisebbség védelmében lépett fel. Egy másik nagy magyar gondolkodó, jogász, politológus, Nagy Imre 1956-os forradalmi kormányának minisztere, Bibó István figyelmeztetett, hogy Trianon be nem hegedt sebei, rendezetlen sérelmei a magyar társadalomban kikezdehetik a demokrácia elvei iránti tiszteletet. Bibó állítása szerint a magyaroknak új, alternatív történelemszemléletre van szükségük, nemcsak olyanra, amely teljességgel tagadja a trianoni békeszerződést.¹ Meg volt győződve arról, hogy a békeszerződés igazságtalanságát és a magyar demokrácia ügyét el kell választani egymástól.

1989 után a Magyar Tudományos Akadémia fiatal tudósainak csoportja tudományos kutatást végzett, amelyből kiderült, hogy a magyarok 85%-a az ország legnagyobb nemzeti tragédiájának tekinti Trianont. A megkérdezettek 77%-a állította, hogy az ország 1920 óta tulajdonképpen soha nem állt talpra. Ennek ellenére a magyar társadalmat rendkívül erős érzelmi szálak fűzik a tragikus békeszerződéshez, amivel azonban meglepően hiányos tudás párosul.

¹ Bibó István: *Az európai egyensúlyról és békéről*, in uő: *Válogatott tanulmányok*, I k. (1935–1944). Budapest, 1986, 507.

DR SRĐAN MIČIĆ

Szerbia Legújabb Történelmének Intézete, Belgrád
(*Institut za noviju istoriju Srbije, Beograd*)

Image of Hungarians in the Review "Narodna odbrana"

The aim of this work is to analyze image of Hungarians in the Review "Narodna odbrana" ("People's Defense"), which was published by the organization of the same name. Organization was founded in 1908 as a reaction of Serbian nation to the Austro-Hungarian Annexation of Bosnia and Herzegovina. Organization was revived in 1926, this time in significantly changed circumstances. Before the First World War Narodna odbrana was focused on defense of national identity and unity, while after 1926 its main task was to work on cultural unification of Yugoslav nation and cultural rapprochement between all South Slavs – Bulgarians included. The aim of this work is to analyze how organization did perceive Hungarians – not only foreign policy of their country in the wake of Italian's plans for the Balkans and Danubian Europe, but also their minority in northern part of Yugoslav state.

DR. HABIL. MURBER IBOLYA

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest
(*Uniwersytet im. Loránda Eötvösa, Budapeszt*)

A posztimperiális átmenet Nyugat-Magyarországon 1918–1922
(*Przemiany postimperialne na Węgrzech Zachodnich 1918–1922*)

Az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlása és a Duna-medence területi újrendezése adta a tradicionális osztrák-magyar határ nyugatra találásának geopolitikai keretét. Már az első világháború utolsó két évében a közellátás radikális romlása miatt erőteljesen csökkenni kezdett a lakosság állammal szembeni lojalitása. 1918 után még évekig elhúzódott az új közép-európai államhatárok megrajzolása, ahogy ez az osztrák-magyar határ esetében is történt. Ez a hosszú évekig tartó területi bizonytalanság tovább csökkentette a lakossági lojalitást. Alapkérdés volt, hogy az ember melyik állam felé legyen lojális?

A saint-germaini (1919) és trianoni (1920) békeszerződések a kérdéses területet Ausztriának ítélték. Ennek ellenére Burgenland hivatalos átadására még több mint egy évet várni kellett. Ausztria nem szállta meg a területet, nem volt komolyabb katonai összeütközés, noha magyar paramilitáris egységek aktívak voltak. 1921. októberben a velencei szerződésben sikerült kompromisszumot elérni. Ausztria megkapta Burgenlandot német anyanyelvű többséggel. Magyarország megtarthatta a soproni népszavazást követően a legnagyobb várost, Sopron/Ödenburg, egy jelentős német nyelvű lakossággal.

NAGY ADRIENN

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

A nyugat-magyarországi lakosság mindennapjai a csempészet árnyékában

Előadásomban az osztrák-magyar határ menti lakosság cselekvési szintjére, tevékenységi körére koncentrálok. Röviden ismertetem azt a folyamatot, melynek során a belső határ menti térség évtizedes, interregionális gazdasági kötelékei alárendelődtek az Ausztria és Magyarország közötti politikai, közigazgatási határok el- és leválasztó jellegének. Vizsgálom, hogy a Monarchia két vesztes utódállama a határőrizet és határrendészet állami intézményi struktúrájának kiépítésével mennyire volt képes szabályozni a lakosság természetesen megélt transznacionális gazdasági-társadalmi kapcsolatrendszerét. Felvázolom a határtérségben 1916-tól kibontakozó, majd közel egy évtizeden át virágzó csempészet alapvető mechanizmusait és főbb társadalmi stratégiáit.

DR. HABIL. NÉMETH ZOLTÁN, EGYETEMI TANÁR

Varsói Egyetem, Magyar Filológiai Tanszék
(*Uniwersytet Warszawski, Katedra Hungarystyki*)

A határon túli magyar irodalmak státusza

A trianoni szerződés következtében, 1918/20 után a magyar irodalom többközpontúvá vált. A Magyarországgal szomszédos államok (Románia, Csehszlovákia, Jugoszlávia) területén létrejövő magyar irodalmi közösségeket fokozatosan új terminusokkal kezdték illetni (pl. szlovenszkoí magyar irodalom, szlovákiai magyar irodalom, erdélyi magyar irodalom, romániai magyar irodalom stb.). Ezzel párhuzamosan kialakult az egyes határon túli, kisebbségi irodalmak specifikusságának tudata is (mint az erdélyi transzszilvanizmus vagy a szlovákiai magyar Kisebbségi Génusz és vox humana). Mindez felvetette a határon túli magyar irodalmak státuszának, pozíciójának kérdését az egyetemes vagy összmagyar irodalmon belül. A magyar irodalomtörténetek teljesen eltérően kezelik ezt a problémát, a határon túli magyar irodalmak pozíciója különböző elméleti és gyakorlati megoldásokat eredményezett. Az előadás nemcsak utal a fenti kérdésekre, eltérő mintázatokra, de megpróbálja kategorizálni is az egyes jelenségeket.

DR. HABIL. JĘDRZEJ PASZKIEWICZ, EGYETEMI TANÁR

Poznańi Adam Mickiewicz Egyetem, Történelmi Kar
(*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historii*)

Magyarország a horvát usztasa mozgalom tevékenységében a XX. század harmincas éveiben
(*Węgry w aktywności chorwackiego ruchu usztasy w latach trzydziestych XX wieku*)

Előadásom célja, hogy párhuzamba vonjam az usztasa mozgalom politikai-katonai tevékenységét Magyarország Jugoszláviával szembeni revizionista érdekeltségével. Az usztasa szervezethez kötődő különböző személyek nézeteit és tevékenységét jugoszláv források (katonai hírszerzés) és horvát források alapján jellemzem. Szólok arról is, mik voltak a jankapusztai központú magyarországi kiképzőtáborok (1931–1934) létesítésének céljai és (szervezeti és nemzetközi) következményei.

A magyar politika nézőpontjából a jugoszláv állam léte akadályt gördített a "nagy háború" (1914–1918) elvesztése után és a trianoni békeszerződés (1920. VI. 04.) rendelkezései alapján Magyarországtól elkerült területek visszaszerzése elé. A politikai körök egy része és a hírszerzés egyes berkei hangsúlyozták, hogy szükség van a jugoszlávellenes szabotázsakciók és terrorista tevékenység támogatására. Bár a horvát szeparatisták számára Magyarország természetes politikai és katonai támogatási központ volt, befolyása végül mégis korlátozott mértékű maradt. A magyar körökben egyrészt az a vélemény győzött, miszerint Jugoszláviával békés kapcsolatokat kell ápolni és fejleszteni, főleg azoknak a területi vitáknak a fényében, amelyek csehszlovákiai és romániai kapcsolatai mentén kötötték le Magyarországot. Másrészt viszont a tény, hogy a horvát szeparatizmus nem kapott magyar részről konkrét támogatást, azzal járt, hogy Ante Pavelić mozgalma szinte teljes mértékben olasz ellenőrzés alá került.

DR. KINGA PIOTROWIAK-JUNKIERT

Poznańi Adam Mickiewicz Egyetem, Modern Filológiai Kar
(*Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Neofilologii*)

A Trianon utáni magyarországi zsidókérdés. Vita és irodalom
(*Kwestia żydowska na Węgrzech po Trianon. Debata i literatura*)

A trianoni békeszerződés problémája összefonódik a magyarországi zsidóság sorsa körül évtizedek óta folyó vitával. Fellépésemben ismertetem a közigazgatási és geopolitikai egyezmények hatását a Duna-medence "zsidókérdésére." Kiindulópontom a húszas évekbeli magyarországi nyilvános megnyilatkozások és sajtóviták elemzése lesz. Az előadás utolsó részében bemutatom, hogyan hatott ki ez a helyzet a Horthy-korszak "magyarság-visszaszerző" stratégiájára.

DR. ROMSICS GERGELY

Magyar Tudományos Akadémia, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Hungarian Foreign Policy Thinking in the Shadow of the Treaty of Trianon, 1919–1921

Post-Trianon Hungarian foreign policy discourse was characterized by the centrality of the question of territorial revision and the partial reconstitution of the old Kingdom of Hungary. At the same time, research has often overlooked the "pre-canonical" 1919–1921, when there existed a genuine plurality in approaches that could evolve due to the relatively weak and heterogeneous governments that came before the decade-long premiership of Count István Bethlen (1921–1931). This paper surveys the various currents of foreign policy thinking in the country during the pre-consolidation phase of the Horthy-era, and identifies four large currents. Idealists promoted revisionism through the League of Nations and within the framework of a future peaceful collective security system. Associated with increasingly marginal parties of the Left, the strength of Social Democratic and Catholic trade unions did lend them a measure of influence, at least for a time. Moderate liberals or "Grotians" also considered the League of Nations the most promising avenue for revision, but remained wary about the remainders of power politics that could obstruct progress towards a just and peaceful Europe. Pre-war pacifists converged in the Society for Foreign Policy, which enjoyed a short-lived prominence in 1920–21, but eventually failed to shape mainstream discourse in their image. Realists made up the two major groups of the foreign policy elite: trained diplomats of the Dualist states and older politicians tended to promote a reintegration of Hungary into Europe so that it could build a coalition of supportive great powers – notably Germany and the United Kingdom - to achieve the revision of the peace terms. The ultrarealists, former officers and White revolutionaries, also looked to Germany, but not to its Weimar government: building plans for a counterhegemonic rebellion that would upset the prevailing balance of power, they believed that only a radical path of militarism held out the promise of reversing the terms of the peace. In 1921–23, this plurality was severely curtailed by Prime Minister Bethlen: he made the leftist alternative largely irrelevant politically, co-opted moderate liberals to back his programme of co-operative Realpolitik and partly marginalized, partly integrated the far right militarists, as well. Interestingly, while Bethlen was very successful tactically, ultimately, his foreign policy failed to produce long-term dividends for the cause of revisionism.

ANDRZEJ SADECKI

Károly Egyetem, Prága

(Univerzita Karlova, Praha)

Békületlenek. A revizionista szervezetek és a magyar emlékezetpolitikában betöltött szerepük száz évvel Trianon után

(Niepogodzeni. Organizacje rewizjonistyczne i ich rola w węgierskiej polityce pamięci sto lat po traktacie z Trianon)

Bár már száz év telt ez a trianoni békeszerződés aláírása óta, a revizionista narratívák, amelyek "Nagy-Magyarország" határainak visszaállítását követelik, még mindig jelen vannak a magyarországi nyilvános vitában. Számos szervezet támogatja őket (pl. a Trianon Társaság vagy a Magyarok Világszövetsége), amelyek feladatuknak tekintik, hogy őrizzék és ébren tartsák a magyar területvesztéssel kapcsolatos igazságtalanság és sérelem emlékét. Taglétszámuk és a nyilvános térben betöltött jelenlétük alapján ezek a szervezetek aránylag marginálisnak ítéltethők, mégis fontos háttérét alkotják a szélsőjobb pártoknak (régbben a Jobbiknak, jelenleg a Mi Hazánkknak), egyes tevékenységeik pedig időnként a politika fő áramlatába is bekerülnek.

Előadásom a trianoni békeszerződés százéves évfordulójának előestéjén (2020 első felében) végzett kutatásaimon alapul, melyek során revizionista szervezetek mintegy tucatnyi eseményét követtem figyelemmel, és elemeztem a papíralapú vagy elektronikus formában elérhető nyilvános anyagokat (például broszúrákat, videófelvételeket). Előadásom célja egyrészt az említett szervezetek működési módjainak és formáinak bemutatása, másrészt az általuk propagált tartalmak jellemzése. Az előadás során megpróbálok válaszolni arra a kérdésre is, milyen ereje és lehetőségei vannak a revizionista mozgalomnak, és hogyan működhetnek tovább a jubileumi év befejezése után.

DR. VALLASEK JÚLIA

Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár
(Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca)

***"The line drawn on the map." Modalities of constructing the memory of Trianon
in the space-practices of the Hungarian inter-war novel***

The treaties of Paris and the political changes brought by them marked a special state of in-betweenness for those citizens who entered under new political rule. While their homeland as a physical space continued to represent a safe, well-known place, its context changed, and the change asked for new interpretations. The "domestication" of this space required the negotiation of new sets of values, and new identities.

My research presents the way the communicative memory describes the political changes brought by the year 1920 in a set of Hungarian novels written in the two decades following the peace treaties. The focus of the research is on the life-strategies, conflicts and decisions presented through the protagonists, and the way these are reflected in the spatial practices presented in the novels.

DR. ZAHORÁN CSABA

Magyar Tudományos Akadémia, Trianon 100 MTA-Lendület Kutatócsoport, Budapest

Egy nap – 2020. június 4.

A 19–20. század fordulójának diadalittas magyar nacionalizmusa, amelyet egyszerre jellemeztek a különféle irredentizmusok és szeparatizmusok miatti aggodalmak, az 1896-os millenniumi ünnepek és a magyar birodalmi gondolat megnyilvánulásai, a trianoni békeszerződést követő évszázadban egészen más irányt vett. A történelmi Magyarország felbomlásának sokja után a magyar nemzeteszmé meghasonlott, és olyan sértettségbe merevedett bele, amely nem csupán a szomszédos nemzetek nacionalizmusával állította szembe, hanem önmagával is. Trianon – nyíltan vagy burkoltan – meghatározta a magyar közgondolkodást a 20. század jó részében: azóta sem sikerült teljesen feldolgozni, így napjainkra a magyar identitás egyik kulcspontjává és ideológiai-politikai referenciaponttá vált. Aláírásának századik évfordulója pontosan tükrözi ezt a helyzetet. Michael Billig a nacionalizmus hétköznapivá válásáról írt könyvének egyik fejezetében úgy ragadta meg a brit nemzeteszmé aktuális működését, hogy egy véletlenszerűen kiválasztott hétköznapi sajtótermékeit áttekintve szemléltette a nacionalizmus magától értetődő működését. Ehhez képest jelen előadásban egy különleges napot választottam: a békeszerződés aláírásának századik évfordulóját. A 2020. június 4-én megjelent, legfontosabb magyar nyelvű országos napilapok és internetes lapok írásainak és videóinak elemzése nem csak azt mutatja meg, hogy hol tart ma a magyar Trianon-diskurzus és belső törésvonalai, hanem ezen keresztül segít megérteni a magyar nacionalizmus 21. század eleji állapotát is. A kivételes nap szövegeinek jelentőségét az is megnövelte, hogy a koronavírus viszonyai között a megemlékezések jórészt diszkurzív síkon, vagyis a médiában zajlottak, a nyilvános rendezvények pedig sokkal visszafogottabbak voltak.

Az absztraktokat a konferencia honlapján aktualizáljuk:

<http://hung.home.amu.edu.pl/konferencia-2020/>

TÁMOGATÓNK

Wacław Felczak Lengyel-Magyar Együttműködési Intézet

